

Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6), dnr Fö 2025/00151

Sammanfattning

Pensionsmyndigheten instämmer i utredningens förslag men lämnar följande synpunkter med fokus på personalförsörjning inom området civil beredskap, i enlighet med myndighetens uppdrag.

Pensionsmyndigheten välkomnar utredningens ambition att skapa en mer sammanhållen och robust personalförsörjning inom det civila försvaret. Betänkandet tydliggör flera strukturella behov i dagens planering, särskilt vad gäller samordning, ansvarsfördelning och krav på kontinuitet i samhällsviktiga verksamhet.

Pensionsmyndigheten vill särskilt betona följande synpunkter:

- **Samhällsviktig digital verksamhet måste beaktas:** Pensionsmyndigheten är starkt beroende av digital infrastruktur och extern IT-kompetens. Det behövs fördjupad vägledning för hur sådana beroende ska hanteras.
- **Konsultberoende måste regleras tydligare:** Centrala delar av Pensionsmyndighetens drift och tekniska kompetens är knuten till externa leverantörer. Utredningens förslag och leveranssäkring och undantag från krigsplacering av konsulter behöver kompletteras med krav på beredskapsavtal.
- **Civilplikt är relevant även på sikt för sektorer med tekniskt specialistberoende:** Även om sektorn ekonomisk säkerhet inte föreslås omfattas i ett första skede, bör förutsättningarna för framtida tillämpning av civilplikt inom verksamheter med digitalt beroende analyseras.

9 Omflyttning av arbetsuppgifter och personal hos det allmänna

Kapitel 9

Utredningen föreslår att personal kan omdisponeras mellan myndigheter enligt kollektivavtal och planeringsöverenskommelser. Pensionsmyndigheten tillstyrker detta, men ser behov av att genom vägledningar eller riktlinjer klargöra om tillgång till digitala verktyg och säkerhetsklassificerad information kan möjliggöras även för tillfälligt omdisponerad personal. Säkerhetsöverenskommelser mellan myndigheter på övergripande statlig nivå, som en nationell PSC, där säkerhetsklassade personer kan

användas utanför det uppdrag de säkerhetsklassats för inom staten skulle här kunna utgöra en lösning.

Det kan även uppstå situationer där personer inte är förhandsplanerade att inneha säkerhetsklassade befattningar men med kort varsel kan behöva tilldelas sådan behörighet. För närvarande saknas en etablerad lösning för att hantera sådana fall.

19 Tydligare regler för det civila försvarets personalförsörjning

Kapitel 19.5.2

Pensionsmyndigheten tillstyrker förslaget att det tydligt bör framgå av författning eller myndighetsbeslut att bemanningsansvariga aktörer inom totalförsvaret ska ha en planerad och bemannad krigsorganisation. Detta tydliggör ansvarsutkrävandet och främjar strukturerad beredskapsplanering.

Kapitel 19.5.6

Pensionsmyndigheten välkomnar att utredningen uppmärksammar den centrala roll som externa aktörer, såsom konsulter och inhyrd personal, har i totalförsvarsviktig verksamhet. I likhet med flera andra myndigheter inom sektorn för ekonomisk säkerhet är Pensionsmyndigheten beroende av specialiserad IT-kompetens, systemförvaltning och driftstjänster som tillhandahålls av upphandlade leverantörer.

Utredningens slutsats att krigsplacering inte bör ske av konsulter direkt inom kundmyndighetens krigsorganisation framstår som rimlig, givet de risker som finns för dubbelplanering och ansvarsförskjutning mellan myndigheter och leverantörer.

Utredningen belyser flera viktiga aspekter kring användningen av inhyrd personal, konsulter, underleverantörer och andra externa resurser i totalförsvarsviktig verksamhet:

Pensionsmyndigheten är beroende av konsulter inom it- och systemförvaltning, särskilt för system som hanterar pensionsutbetalningar, databaser och säkerhet, extern drift och underhåll av teknisk infrastruktur eller upphandlade leverantörer. Många av dessa funktioner är samhällskritiska och måste upprätthållas även vid höjd beredskap. Pensionsmyndigheten vill därför särskilt lyfta vikten av tydlig vägledning för hur myndigheter med konsultanvändning ska säkerställa sin funktion vid höjd beredskap. En gemensam vägledning eller modell för beredskapsavtal inom staten vore av stort värde.

Pensionsmyndigheten vill därför understryka behovet av:

- Att ta fram en vägledning om hur beredskapsavtal med leverantörer bör utföras för att säkerställa leverans vid höjd beredskap, inklusive hantering av force majeure-klausuler. Vägledningen bör tas fram av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tillsammans med Upphandlingsmyndigheten eller andra myndigheter. Pensionsmyndigheten föreslår att man undersöker huruvida det går att lägga till viten på affärsavtalet. Desto högre vite vid bristande leverans, desto högre prioritet att leverera just till den avtalsparten om situationen kräver det. I ett sådant fall krävs samordning och en utpekad myndighet med ansvar för att prioritera tillgängliga resurser för att bäst hantera rådande situation. En sådan lösning skulle dock kunna bli kostnadsdrivande vilket bör beaktas.

- Att det skapas en nationell modell för hur samhällsviktiga konsultberoenden ska beaktas i totalförsvarsplanering, särskilt vad gäller informationssäkerhet, drift, systemförvaltning och IT-infrastruktur.
- Att beredskapsregistrering eller motsvarande ansvar för totalförsvarsviktig personal hos konsultföretag tydliggörs, i linje med utredningens förslag att bemanningsföretag och leverantörer själva bör ha en krigsorganisation.

21 Tydligare regler om civilplikten

Kapitel 21.4

Utredningen föreslår att civilplikt till en början bör införas selektivt och med fokus på vissa sektorer, vilket utesluter sektorn ekonomisk säkerhet i det korta perspektivet. Pensionsmyndigheten delar denna bedömning utifrån nuvarande förutsättningar. Dock bör möjligheten att använda civilplikt även för verksamheter med hög digitalisering och specialistberoende utvärderas så snart det finns möjlighet.

Pensionsmyndigheten ser också ett värde i att en analys görs av hur civilplikt kan användas för att förstärka beredskapen inom offentlig IT-kompetens och teknisk drift – inte minst eftersom dessa resurser är en förutsättning för att samhällsviktig verksamhet, såsom pensionsutbetalningar, ska fungera. Pensionsmyndigheten bör, som utpekad myndighet enligt totalförsvarslagstiftningen, i likhet med andra beredskapsmyndigheter, inkluderas i fortsatt analys av behovet av civila resurser i händelse av förändrat säkerhetsläge.

25 Säkerhetsskydd och säkerhetsprövning

Kapitel 25.2.4

Pensionsmyndigheten noterar att betänkandet endast i begränsad utsträckning adresserar de särskilda utmaningar som digitaliserade myndigheter står inför vid höjd beredskap. En mycket stor del av Pensionsmyndighetens verksamhet, inklusive hela kedjan för utbetalning av pensioner, är starkt beroende av digital infrastruktur, externa systemlösningar och IT-kompetens. Dessa beroenden kan inte ersättas genom manuell hantering eller fysisk kontorsnärvaro. I utredningen anges till exempel att många av de digitala tjänster och tekniska lösningar som krävs för att bedriva samhällsviktig verksamhet ofta är lokaliserade hos privata aktörer eller i molntjänster.

26 Inriktning och samordning av personalförsörjningen

Kapitel 26.2.6 och 26.2.7

Utredningen pekar på att vissa myndigheter har särskilda uppdrag kopplade till personalförsörjningen i det civila försvaret. Pensionsmyndigheten ser ett värde i att myndigheter som ingår i sektorer med beroende av specialistkompetens (t.ex. pensionsutbetalningar, IT-drift, e-legitimation) får en tydligare plats i det nationella personalförsörjningssystemet.

Kapitel 26.5.2

Utredningen slår fast att arbetet med att identifiera totalförsvarsviktig verksamhet är i

ett tidigt skede, och att MSB:s vägledning på området uppfattas som för generell av många myndigheter.

Pensionsmyndigheten delar denna uppfattning. Det är i dagsläget ottydligt exakt vilka delar av myndighetens verksamhet som bör klassas som totalförsvarsviktiga och hur detta förhåller sig till samhällsviktiga verksamhet:

Pensionsmyndigheten efterlyser därför:

- Förtydligade kriterier för hur totalförsvarsviktig verksamhet, inklusive digitaliserade sektorer, ska definieras.
- Stöd i att genomföra systematiska urval och bedömningar av vilka processer och tekniska komponenter som är nödvändiga för totalförsvaret.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektör Anna Pettersson Westerberg efter föredragning av säkerhetsspecialist Fabian Hasselblad. I den slutliga handläggningen har även avdelningschef Magnus Rodin och säkerhetschef Linda Escar deltagit.

Anna Pettersson Westerberg

Fabian Hasselblad